

ПЕРЕКЛАДНА ВЗАЄМВІДПОВІДНІСТЬ ФРАНЦУЗЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ЛЕКСИКИ

У сучасному перекладознавстві все більше уваги приділяється дослідженню термінів у терміносистемах, що відображають досить різні концептосфери. Терміносистема освіти, у більш широкому вжитку, освітня лексика, поряд з терміносистемами права, державного управління та іншими, належить до сфер, розбіжності між якими досить істотні, а це, безумовно, викликає особливий інтерес перекладознавців.

Неточні перекладні відповідники термінів певної терміносистеми стають значним бар'єром у міжмовному спілкуванні. Тому основне завдання освітнього перекладу полягає в гранично ясному і точному доведенні до читача інформації, яка повідомляється.

Актуальність теми зумовлена тим, що теоретичне осмислення питання перекладу терміносистем допоможе наблизитися до розв'язання проблем уніфікації та стандартизації перекладних відповідників термінів різних мов для спеціальних цілей, зокрема освітніх.

Теоретичною базою дослідження проблеми перекладознавчого зіставлення освітньої лексики української та французької мов є праці А. Д. Белової [1], В. І. Кантора [2], В. А. Маслової [3] та інших науковців.

Мета дослідження – комплексне перекладознавче зіставлення освітньої лексики французької та української мов.

Освітня лексика у французькій та українській мовах – це сукупність лексем, що об'єднана асоціативно-логічними зв'язками у межах лексико-семантичного поля (ЛСП) «освіта» та забезпечує спілкування на різних рівнях у сфері освіти.

В. І. Кантор визначив педагогічну термінологію як «сукупність лексичних засобів, які обслуговують теорію і практику виховання і навчання та позначають основні поняття педагогіки як науки» [2: 168].

Результати дослідження освітньої термінології французької та української мов вказують на те, що не всі конституенти терміносистеми *освіти* української та французької мов відповідають усім вимогам до терміна. Наприклад, порушення однозначності: колоквиум – 1) бесіда викладача зі студентами з метою з'ясування і підвищення їх знань (*examen, m oral*); 2) збори, на яких заслуховують і обговорюють наукові доповіді (*conférence, f*). Або терміни можуть мати синоніми в межах однієї терміносистеми: *élève, m, f l'enseignant – étudiant, m stagiaire* (студент-практикант); *lycée, m – collège, m* (середня школа).

Серед розмовних лексем виділяють професійний жаргон учителів, викладачів та шкільний і студентський сленг.

Студентський сленг охоплює всі сфери студентського життя: *bachoter* (зубрити), *piger-comprendre* (розуміти); *mobile*, *m* – *téléphone*, *m de poche* (мобільний телефон); *fac*, *f* – *faculté*, *f* (факультет), *Net* – *Internet*, *m* (інтернет); *абітурник* (*абітурієнт*) – *candidat*, *m*; *бар* (*студ.*, *жарт.* їдальня) – *cantine*, *f* [5, с. 40]; *шеф* (*керівник курсової чи дипломної роботи*) – «*chef*, *m*» [5, с. 199], *степан* (*стипендія*) – *bourse*, *f* [5: 148].

Розмовна лексика вчителів та викладачів характеризується яскравою образністю та переосмисленням: *user ses fonds de culotte sur les bancs de l'école* – *aller à l'école* (протирати штани на шкільній лаві / ходити в школу), *flâner*, *se promener au lieu d'aller en classe et (par extension) ne pas aller travailler* (прогулювати школу / роботу).

Іншою ваговою частиною освітньої лексики є власні назви *освіти* французької та української мов, які позначають:

- навчальні заклади різного рівня (однаково широко використовуються в обох мовах): гімназія «Ерудит» – *gymnase*, *m* «*Érudit*», Національний університет «Кієво-Могилянська академія» – *Université nationale de «Kiev-Mohyla-Académie»*; *Université de Provence Aix-Marseille I* – *Université de Provence*, *Université Paris XI* – *Université Paris*;

- стипендії, гранти (більше характерно для французької мови): *Bourses d'études* (*навчальні стипендії*), *Bourses Copernic* (стипендії «Копернік»);

- документи про отримання певного освітнього рівня (однаково широко використовуються в обох мовах): *Diplôme pro viciu tehnicnu osvitu* – *Diplôme universitaire de technologie (DUT)*, *Svîdouctvo pro viciu tehnicnu osvitu* – *Brevet de technicien supérieur (BTS)*;

- іспити (більше характерно для французької мови): *DHEF* – (*Diplôme-de-Hautes-Etudes-Françaises*) оцінює навички володіння французькою мовою на просунутому рівні.

Центрами мікрополів (частина ЛСП) є архілексеми-терміни *enseignement*, *f primaire*, *enseignement*, *f secondaire*, *enseignement*, *f supérieur* для французької, *початкова освіта*, *середня освіта*, *професійно-технічна освіта*, *вища освіта* для української мови. Досліджувані ЛСП обох мов мають у своєму складі групи (ЛСГ), об'єднані семантичними ознаками, спільними для української та французької мови: заклади освіти (*établissements d'enseignement*); учасники навчально-виховного процесу (*élèves*, *m*, *étudiants*, *m*, *professeurs*, *m*); навчальні дисципліни (*matières*, *f*); організація навчального процесу (*organisation*, *f de l'enseignement*); кваліфікації та вчені звання (*qualifications*, *f et grades*, *m*). Зазначена структура досліджуваного ЛСП є характерною для обох мов.

У ЛСП української мови розташовані мікрополя *спеціальна освіта* (перетинає мікрополя *початкова та середня освіта*), *заочна/вечірня освіта*

(перетинає мікрополя *середня, професійно-технічна та вища освіта*). Термінологія, що належить до мікрополя *дистанційна освіта* малочисленна, бо ця форма навчання в Україні лише зароджується.

Подібно до ЛСП української мови, у ЛСП французької мови розташовані мікрополя *éducation, m spéciale (спеціальна освіта), éducation, m par correspondance (заочна/вечірня освіта)*. Мікрополе *éducation, f à distance* та дистанційна освіта збігаються частково з причини, зазначеної вище.

Аналіз освітньої лексики засвідчив те, що українське і французьке ЛСП не тотожні, оскільки термінологія відображає систему організації освіти, яка є індивідуальною для кожної країни. Конституентами досліджуваних ЛСП в обох мовах є терміни та розмовні лексеми, що позначають явища, поняття та предмети, які існують в освітній системі однієї країни і відсутні в іншій, або терміни-реалії. Водночас наявність термінів і розмовних лексем суміжних галузей (психологія, філософія тощо) є характерною рисою ЛСП «освіта» у французькій і українській мовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Белова А. Д.* Лексична семантика і міжкультурні стереотипи / А. Д. Белова // Мовні і концептуальні картини світу. – К., 2002. – № 7. – С. 43–54.

2. *Кантор И. М.* Педагогическая лексикография и лексикология / И. М. Кантор. – М. : Просвещение, 1968. – 200 с.

3. *Маслова В. А.* Лингвокультурология : учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. А. Маслова. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 208 с.

4. *Пыриков Г.* Коммуникативные аспекты перевода и терминология / Г. Пыриков. – М., 1992. – 127 с.

5. *Селивестрова О. Н.* Компонентный анализ многозначных слов / О. Н. Селивестрова. – М. : Наука, 1975. – 240 с.

6. *Французько-український словник* / За ред. Б.І. Бурбело. – 2-ге вид. – К. : Рад.школа, 1989. – 416 с.